

Vennootschapsdag 9 november 1973

studiedag ingericht door
het INSTITUUT VOOR VENNOOTSCHAPSRECHT
Afdeling Economisch Recht

over DE WET VAN 6 MAART 1973
tot aanpassing van de vennootschappenwet aan de eerste E.E.G-Richtlijn
van 9 maart 1969.

Verslag volgens bandopname van de discussies tussen PROF. J. RONSE en enkele deelnemers aan de studiedag n.a.v. de korte referaten over

- De openbaarmaking van vennootschapsakten - door J.M. Nelissen
- Oprichting en nietigverklaring van handelsvennootschappen - door L. Weyts
- Bestuur en vertegenwoordiging van de N.V. en de P.V.B.A. - door P. Crab
- Overzicht van de wetwijzigingen betreffende de P.V.B.A. - door A.M. Colaert.

De openbaarmaking van vennootschapsakten

1. *Zou u een nadere verklaring willen geven van de term «vennootschapsverklaring»? Wat bedoelt men er eigenlijk mee?*

Met «verklaring van de vennootschapsorganen» is in art. 12 bedoeld dat wanneer er geen eigenlijke akte of statutenwijziging is, maar wanneer zich een feit heeft voorgedaan, bv. het overlijden van een beheerder, dat dan een verklaring wordt opgesteld en getekend door degenen die namens de N.V. kunnen tekenen, om dan ter griffie in het vennootschapsdossier te worden neergelegd. Een ander voorbeeld is de ontbinding van rechtswege van de vennootschap. In de N.V. en de P.V.B.A. zal dit gebeuren door het verstrijken van de statutaire duur, in de V.O.F. kan dit door het overlijden van een vennoot.

2. *Kunt u zeggen hoe groot de fiscale boete is die wordt opgelegd bij laattijdige neerlegging van een akte?*

Tot aan de aanpassingswet stond die bepaling in het Wetboek van Koophandel. Op voorstel van de Raad van State heeft men er die nu uit weggelaten omdat zij reeds in het Wetboek van Registratierechten staat, nl. in art. 256. Laten wij even naar de wet kijken: de fiscale boete bedraagt 1/1000e van het maatschappelijk kapitaal, met een minimum van 100 F en een maximum van 10.000 F. Zoals U zeer goed weet, kan

deze boete als fiscale boete kwijtgescholden of verminderd worden door de Minister van Financiën.

3. *In verband met de neerlegging van gecoördineerde statuten werd hier vandaag gezegd dat deze coördinatie bij onderhandse akte mag geschieden ; mogen wij daaruit afleiden dat het niet tot de taak van de notaris behoort de statuten te coördineren ?*

Ik meen dat het goed is dat dit onderwerp ter sprake komt. De wet schrijft voor dat *na* iedere statutenwijziging, - en ik wijs op de Franse tekst «*après chaque modification des statuts*», - de volledige bijgewerkte tekst van de statuten moet worden neergelegd, dus een gecoördineerde of voluit geschreven tekst van de statuten zoals zij er uitzien na de eventueel herhaalde wijzigingen. Er wordt nu de vraag gesteld «*wie*» die coördinering moet doen. De notaris ?

Niet de notaris. Deze verplichting is een verplichting die rust op de vennootschap. Men kan in het midden stellen of het niet aangewezen is dat de notaris of zijn medewerkers daarbij behulpzaam zouden zijn. Wie enige ervaring heeft met het coördineren van teksten, bijvoorbeeld wetteksten, weet dat dit behoort tot hetgeen VERLAINE noemt «*La vie humble aux travaux ennuyeux et faciles est une œuvre de choix qui veut beaucoup d'amour*». De coördinerig van statuten moet dus ook veel zorg vragen. Maar het is in elk geval niet de notaris die het moet doen. Daarom, wanneer men de omzendbrief van de Prokureur-Generaal zou toepassen, zou men meteen aan de notaris een verplichting opleggen die niet op hem rust. De notaris komt wel zijn akte van statutenwijziging ter griffie neerleggen, maar hij mag verder verwachten dat de organen van de vennootschap voor een gecoördineerde tekst van de statuten zullen zorgen, wat misschien enige tijd kan in beslag nemen. Eventueel zal hij wel verplicht zijn de nodige raad en vingerwijzingen te geven als raadsman van partijen. De griffier mag niet weigeren de akte van statutenwijziging in ontvangst te nemen, niettegenstaande de circulaire van de Minister van Justitie. Op een vergadering van notarissen heb ik in dit verband de raad gegeven meningsverschillen met de griffier te vermijden en dus de gecoördineerde tekst terzelfdertijd af te geven. Wanneer dat echter door omstandigheden niet mogelijk zou zijn, en ik kan mij indenken dat in een oude vennootschap enkel de twee- of meer-handtekeningsclausule gewijzigd wordt en met spoed in de Bijlagen van het Staatsblad dient te verschijnen, terwijl de coördinering van bv. 20 of 25 statutenwijzigingen - afgezien van de kapitaalverhogingen en de hiermee verband houdende historiek die deze meebrengen - deze bekendmaking ernstig zou vertragen, dan stel ik voor de akte van statutenwijziging aan te bieden zonder de gecoördineerde tekst, en desnoods de griffier aan te manen de akte in ontvangst te nemen, zo nodig onder kennisgeving dat hij aansprakelijk gesteld kan worden. Dit is in een belangrijke griffie reeds gebeurd. Er werden natuurlijk richtlijnen van hogehand gevraagd, en het antwoord luidde :

«Al hebt u gelijk, mijnheer de griffier, geef toch maar toe». Het is vanzelfsprekend goed dat men een sanctie wil vinden voor wat anders dode letter dreigt te blijven, maar dat men het zó doet, bij pseudowetgeving, is niet heel ernstig. Het kan voor een vennootschap van groot belang zijn een kleine wijziging van de statuten dadelijk bekend te maken, waar het opstellen van een gecoördineerde tekst veel tijd zou kunnen vragen.

4. Moet men uit de wettelijke bepaling besluiten dat de verplichting van coördinering inhoudt dat ter gelegenheid van de eerstvolgende statutenwijziging een coördinering moet gebeuren van alle akten van de vennootschap, vanaf haar begin? Er moet dus een coördinering gebeuren van de statutenwijzigingen ook van vóór de Wet?

Er zal inderdaad een coördinering moeten gebeuren van alle statutaire akten van de vennootschap, vanaf haar ontstaan en dus ook van vóór de wet van 6 maart 1973 of van vóór haar in werkingtreding op 1 september i.l.

De Société Générale is bv. gesticht, meen ik, vóór 1830. Wanneer nu een statutenwijziging plaatsgrijpt moet de coördinering van de statuten geschieden *ab initio*. Dit kan van belang zijn, omdat er in de bijlagen van het Staatsblad een mededeling wordt gepubliceerd dat de gecoördineerde tekst is neergelegd, en derden een afschrift kunnen vragen van die gecoördineerde statuten; die derden kunnen erop vertrouwen dat die tekst juist is, zijn er vergissingen gebeurd dan komen die ten nadele van de vennootschap.

5. Gesteld dat de statuten van een vennootschap in illo tempore opgesteld werden in het Frans. Er gebeurt nu een statutenwijziging, bij toepassing van de wetten op het taalgebruik in het Nederlands.

Dit schept wel problemen bij het opstellen van een gecoördineerde tekst van de statuten. Zullen wij in dit geval beroep doen op een geautoriseerd vertaler? Welke risico's zijn eraan verbonden wanneer de Franse bepalingen van de statuten niet vertaald worden? Zou het niet aangewezen zijn dat de notaris bij wijze van statutenwijziging een nieuwe, Nederlandse tekst laat vaststellen?

5 bis Zou het volgens het taaldekreet niet eerder een verplichting zijn de gecoördineerde tekst van de statuten volledig in het Nederlands te stellen?

Die gecoördineerde tekst is geen nieuwe akte.

5 ter. Zij behoort toch tot de akten en bescheiden van de onderneming die door de wet zijn voorgeschreven? Welnu, alle documenten en bescheiden die uitgaan van vennootschappen met bedrijfszetel in het Nederlandstalig gebied moeten gesteld zijn in het Nederlands.

Ik meen dat wij hier als volgt mogen redeneren: de Franse oprichtingsakte of statuten werden opgesteld op een ogenblik dat noch de gecoördineerde wetten op het taalgebruik in het bedrijfsleven, noch het taaldekreet van 19 juli 1973 van toepassing waren. Als men wil spreken

van verworven rechten, dan is er volgens mij een recht om die akten verder te blijven hanteren.

Ik zou echter nogmaals willen laten opmerken dat men die verplichting tot neerleggen van een bijgewerkte tekst van de statuten niet al te problematisch mag bekijken : er is immers geen sanctie aan verbonden. Zo ook wat de bestaande vennootschappen betreft, de verplichting van art. 42 van de Wet van 6 maart 1973 om - en ik meen dat de Nederlandse en de Franse tekst van deze overgangsbepaling volledig gelijklopen voor het rekensommetje dat wij moeten doen, al heeft men soms het tegenovergestelde geschreven - om dus vóór 1 oktober 1974 ten laatste een gecoördineerde tekst van alle vroegere statutenwijzigingen neer te leggen. En als ik u mag herinneren aan de wet van 1924 die het Handelsregister invoerde en waarin men ook vergeten had sancties te bepalen, het gevolg was dat alleen de voorzitters van de Rechtbanken van Koophandel en de consulaire rechters een inschrijving namen, om een klein nummer te hebben. De wetgever is verplicht geweest sancties in te voeren.

Men past dus de wet niet toe wanneer sancties ontbreken. Ik denk nochtans dat we goed moeten inzien dat het niet opgaat sancties te willen invoeren door pseudo-wetgeving zoals door circulaire.

6. Waarop steunt de stelling dat voortaan eenieder zonder van enig belang te moeten laten blijken kennis en dus ook afschrift kan nemen van de balans van de P.V.B.A. ? In het artikel dat deze materie regelt is niets gewijzigd !

Het antwoord kan heel eenvoudig zijn. Als ik mij goed herinner wordt in het laatste lid van art. 137, dat de balans betreft, gezegd «ter inzage van ieder belanghebbende». Dit gaf vóór de aanpassingswet aanleiding tot uiteenlopende interpretaties. Vele griffies eisten het bewijs dat men een belang had, en daartoe volstond bijvoorbeeld niet het feit dat men concurrent was. Deze interpretatie werd door goede auteurs, en ik noem J. VANHOUTTE, betreurd.

Nu echter is er een algemene bepaling in art. 10, herhaald in art. 12, dat alle stukken die in het vennootschapsdossier neergelegd zijn, voor elkeen toegankelijk moeten zijn voor inzage of het nemen van een afschrift. M.a.w., indien u tussen het bestaande art. 137 Venn. W. en het nieuwe artikel 10 Venn. W. een tegenstrijdigheid ziet, dan heeft in elk geval de nieuwe wet voorrang op de oude, nieuwe wet die zeker moet geïnterpreteerd worden op grond van de Richtlijn waaraan de Belgische Wetgever zijn wetgeving heeft moeten aanpassen - hij heeft het in dit verband trouwens woordelijk gedaan (zie art. 3, 3° Richtlijn).

7. Moet het bankattest van deponering van gelden op de rekening van de op te richten vennootschap, dus in verband met de minimum-betaling op het in geld te storten kapitaal, moet dit attest gepubliceerd worden, of volstaat de bekendmaking van een mededeling omtrent de neerlegging ervan ?

Dat een mededeling van de neerlegging van dit attest zou moeten worden bekendgemaakt in de bijlagen van het Staatsblad, kan inderdaad uit de tekst van de ministeriële omzendbrief aan de Procureurs-Generaal worden afgeleid. Ik denk dat dit geen zin heeft en niet strookt, noch met de wet, noch met het uitvoeringsbesluit van 7 augustus 1973. Volgens art. 29 bis, tweede lid - waarover dadelijk meer - wordt het attest aan de akte gehecht ; het wordt dus inderdaad samen met de akte neergelegd. Deze neerlegging blijkt echter uit de openbaargemaakte akte, die overeenkomstig het nieuwe art. 30, 2° bis de instelling moet vermelden bij welke de gelden gedeponneerd zijn, zodat de bekendmaking van een mededeling overbodig zou zijn ; ik weet dat dit geen astronomisch cijfer is, maar het is toch een nutteloze kost van 500 F. Hier zou ik nogmaals aanraden van de griffier te eisen dat hij het stuk in ontvangst neemt conform de wet, en hem op zijn aansprakelijkheid te wijzen. Ik denk dat op die wijze voldoening zal bekomen worden.

8. De vennootschap kan de akten aan derden tegenwerpen vóór de bekendmaking wanneer zij aantoonst dat de derde van de akte kennis had ; zij moet bewijzen dat de derde er werkelijk kennis van droeg, het volstaat dus niet dat de derde er kennis 'kon' van dragen. Volstaat het niet dat de derde ervan 'behoorde' kennis te dragen ?

Die vraag heeft aanleiding gegeven tot betwistingen. P. VAN OMMESLAGHE o.m. houdt voor dat behoren te kennen volstaat. Mijn opvatting is dat effectief kennen noodzakelijk is. De tekst zelf spreekt immers over «kennen». De opvatting van de heer VAN OMMESLAGHE is geïnspireerd door de werkzaamheden van de experten die in opdracht van de E.E.G. aan het opstellen van de tekst van de Richtlijn hebben deelgenomen, en is dus gesteund op voorbereidende werken die niet bekendgemaakt zijn en die dus, naar algemeen aangenomen wordt, niet voor de interpretatie in aanmerking komen. De tekst moet dus strikt geïnterpreteerd worden, en het zal dus steeds om werkelijke kennis van de derde moeten gaan. Men kan er aan toevoegen dat het ganse dispuut «kennen», «werkelijk kennen» of «behoren te kennen» eigenlijk niet aan de werkelijkheid beantwoordt. Immers, afgezien van deze betwisting zou wanneer een geschil voor de rechter gebracht is, deze nooit op normatieve wijze oordelen «hij moest kennen, hij behoorde te kennen», maar zou hij, de feiten onderzoekend, en de psychologie van de omstandigheden in acht nemend, tot het besluit komen dat er «gehandeld is in zodanige omstandigheden dat de derde niet ernstig kan beweren dat hij niet kende». Het fundamentele punt in dit verband is echter dat er geen onderzoeksplicht is bij de derden : wanneer men de teksten van de Richtlijn aandachtig leest, ziet men dat enkel in art. 9 uitdrukkelijk sprake is van behoren te kennen. In art. 3, 5° van de Richtlijn is tegenstelbaarheid van de niet-bekendgemaakte akten beperkt tot de derden die er kennis van droegen. In het feit dat men hier niet even uitdrukkelijk de derde noemt die gezien de omstandigheden niet onkundig kon zijn, ligt een ernstig, wetshistorisch, argument ten voordele van mijn stelling.

9. *Wat moet men verstaan onder «de dag van de bekendmaking in de bijlagen van het Belgische Staatsblad» ?*

Ik moet aan de aanwezige notarissen, bedrijfsrevisoren en bedrijfsjuristen niet herhalen dat de bijlagen van het Staatsblad die wij gisteren met de post ontvingen, meen ik dagtekenen 7 september, dus twee maanden vroeger dan de werkelijke datum van verzending. Wat is dan de datum van bekendmaking ? Ik denk dat wij ons moeten houden aan 7 september, ofschoon die bijlagen slechts toegestuurd zijn op 8 november. Men heeft trouwens nog niet zo lang geleden in het Journal de Tribunaux (6 oktober 1973, blz. 559) gewezen op, - ik meen dat men het harde woord gebruikt heeft, - «de valsheid in geschriften» die door het Staatsblad gepleegd wordt in de datering van de publicatie.

10. *Ik heb een akte van ontbinding neergelegd op de griffie en bij die gelegenheid heeft men mij gevraagd de gecoördineerde statuten neer te leggen. Ik constateer dat mijn bemerking algemene hilariteit uitlokt.*

Een akte van ontbinding, het ging dus om een vrijwillige ontbinding ? Dan is dit inderdaad een statutenwijziging en heeft de griffier u terecht gewezen op de wettelijke verplichting tot neerlegging van een gecoördineerde tekst van de statuten *na*, - en ik leg er nog eens de nadruk op, want in de circulaire van de Minister van Justitie staat «*bij* de neerlegging van elke akte waarbij de statuten worden gewijzigd» - «*lors du dépôt*», dus *na* de neerlegging van de statutenwijziging. De wet bepaalt in art. 12, § 3 wel «*na* iedere wijziging van de statuten ...». De tekst van de omzendbrief is dus niet conform aan de wet, en wanneer de griffier mocht aandringen op gelijktijdige neerlegging van de akte en van de bijgewerkte tekst der statuten, dan kan u antwoorden dat u er «de belanghebbenden zal op wijzen dat zij de verplichting hebben om een gecoördineerde tekst neer te leggen».

Ik denk dat tenslotte weerom de oplossing ligt in het invoegen van een zoveelste strafbepaling. In elk geval echter zal een redelijke termijn moeten gelaten worden aan de vennootschappen om een bijgewerkte tekst op te stellen.

Zoals ik reeds zei kan zich een kleine statutenwijziging opdringen die dadelijk moet bekendgemaakt worden, en die niet mag tegengehouden worden door de moeilijkheden van coördinering.

11. *Mag ik nog even terugkomen op de coördinatie. In zijn laatste artikel in de 'Revue du Notariat' verdedigt notaris DESCHAMPS de stelling dat de coördinering het werk zou mogen zijn en uitsluitend zou moeten zijn van de notarissen. In voetnota is er melding gemaakt van de circulaire gericht aan de Procureurs-Generaal. Ik heb de indruk dat het notariaat betreurt dat de coördinering zou afhangen van de dynamiek of de werkkraft van de mensen die het bedrijf beheren.*

Nu zou men de vraag kunnen stellen of het niet mogelijk zou zijn, bij een

eventuele statutenwijziging bijvoorbeeld, een beslissing te laten nemen door de algemene vergadering dat er volmacht gegeven wordt aan één van de leden van het personeel van het kantoor om de gecoördineerde tekst op te stellen, een bijzondere volmacht dus, en dat daarna het afschrift van de notariële akte en de gecoördineerde tekst door dezelfde persoon ter griffie neergelegd wordt. Of hebt u daar bezwaar tegen?

Uw vraag bestaat uit twee delen. Zou het toch niet de notaris moeten zijn die de gecoördineerde tekst van de gewijzigde statuten opmaakt. Of zou men de moeilijkheid kunnen oplossen door bij statutenwijziging aan een personeelslid van het notariaat volmacht te geven. In elk geval moet de akte van statutenwijziging neergelegd worden dóór de notaris of voor zijn rekening. Wat de coördinering betreft, is er slechts één tekst die duidelijk is, deze van de Duitse wet, en deze zegt dat de coördinering notarieel moet vastgesteld zijn. Dat lijkt mij een wijze bepaling, het coördineren van teksten is immers niet zo eenvoudig als men op het eerste gezicht zou kunnen denken. Persoonlijk vind ik het daarom een normale opdracht voor het notariaat en heb ik ook aangeraden dat notarissen zich daarmee zouden gelasten.

Een verplichting van het notariaat is het in de huidige stand van wetgeving echter niet. Wel bestaat voor de notaris de algemene plicht om raad te geven, dus ook voor deze akten.

11 bis. U hebt er geen bezwaar tegen dat men hem een volmacht zou geven voor de coördinering?

Is er iemand die daartegen bezwaar heeft?

11 ter. Dat denk ik niet, maar toch is er misschien wel een probleem: de verantwoordelijkheid van de notaris. En dat is zeer belangrijk. Ik vind het uitstekend dat de notaris zich met het opstellen van de gecoördineerde tekst belast, maar dan heeft hij ook de verantwoordelijkheid om dat correct te doen.

Inderdaad zal de notaris die de statuten coördineert ook verantwoordelijk zijn voor de vergissingen die hij hierin zou begaan. Voor zijn aansprakelijkheid zullen echter niet alleen zijn onoplettendheid en fout vereist zijn, maar zal ook een schade moeten bewezen worden, wat mij in de nieuwe wetgeving een eerder hypothetische mogelijkheid lijkt door het feit dat tal van statutaire clausules niet meer tegenstelbaar zijn aan derden en de openbaarmaking van de statuten zodoende minder belang heeft sedert de aanpassingswet. Wat integendeel wel een grote draagwijdte kan hebben, is de vervulling van de formaliteiten van openbaarmaking van benoeming van organen. Na de regelmatige publicatie kan in de nieuwe wet de nietigheid van de benoeming niet meer tegengeworpen worden. Dit is nu de belangrijkste van de bepalingen m.b.t. de openbaarmaking.

12. Het is mogelijk dat een tegenstrijdigheid zou bestaan tussen de akten die in het vennootschapsdossier zijn neergelegd en in de bijlagen bekendgemaakt aan de ene kant, en aan de andere kant de gecoördineerde tekst van de statuten die in het vennootschapsdossier is neer-

gelegd en waarvan in de bijlagen van het Staatsblad de neerlegging is meegedeeld. De wet spreekt hier niet over.

Ik meen dat de algemene regelen betreffende de toerekenbare schijn hier de oplossing op een vrij duidelijke wijze verlenen : indien de derde na hetzij zich ter griffie te begeven en er de gecoördineerde tekst te lezen, hetzij zich een afschrift te hebben doen afleveren, handelt overeenkomstig de gecoördineerde tekst, dan mag hij zich voorzover zijn belang dit vereist aan die tekst houden, niettegenstaande deze afwijkt van de statuten. In dit geval zou de notaris die de coördinering foutief heeft verricht verantwoordelijk kunnen gesteld worden.

13. Wanneer bepaalde artikelen van de statuten niet zouden beantwoorden aan de door de aanpassingswet gewijzigde wetsartikelen, is het dan nodig de statuten te wijzigen om de clausules ervan met de bepalingen van de wet in overeenstemming te brengen ?

Deze vraag is bijzonder interessant omdat ze het overgangsrecht betreft. Een zeer gezagvol auteur over statutenwijzigingen, F. GILSON, beschreef deze situatie als volgt : «Ces modifications des statuts qui s'opèrent par la force de la loi». Men moet dus niet aanpassen, maar, - zegt hij, - het is zeer raadzaam dit wel te doen, want veel bedrijfsleiders gebruiken hun statuten als handleiding en vertrouwen er volledig op, en zouden wel eens tot de vaststelling kunnen komen dat dit vertrouwen misplaatst was.

De Nietigheden van Vennootschappen

14. Nog altijd staat in art. 4 van de Vennootschapswet dat de Vennootschap onder Firma opgericht wordt door bijzondere, openbare of onderhandse akte, op straffe van nietigheid. Hoe is het mogelijk dat personen die een vennootschap hadden opgericht zonder akte, na 1 september - dus na het in werkingtreden van de wet van 6 maart 1973 - hun schuldvordering zullen kunnen innen, wat onder het vroeger recht niet mogelijk zou geweest zijn ?

Ik veronderstel dat u bij het formuleren van die vraag denkt aan arresten van het Hof van Cassatie van mei 1968 en mei 1972. Wel, ik meen dat de oplossing van de moeilijkheden die samenhandeldrijvende personen onder de vroegere wetsbepalingen bij het innen van hun schuldvorderingen konden ondervinden, onder de nieuwe wet zeer eenvoudig is. Twee of meer personen, meestal zijn dit erfgenamen van een overleden handelaar, zetten diens zaak voort. Daardoor hebben ze op even onbewust wijze als meneer Jourdain proza schreef of sprak, een Vennootschap onder Firma opgericht ; ze hebben hun arbeid en eventueel hun onverdeelde rechten in de nalatenschap van de overleden handelaar ingebracht met het oogmerk de winst die uit hun samen handeldrijven zou ontstaan onder elkaar te verdelen.

Deze situatie beantwoordt aan de definitie van een vennootschap in

art. 1832 B.W. Er is dus een stilzwijgend gesloten kontrakt van vennootschap. Vermits het handelsverbintenissen betreft zijn de vennoten volgens de algemene ongeschreven regel van het handelsrecht hoofdelijk gebonden. De vennootschap waarvan de vennoten hoofdelijk en onbeperkt aansprakelijk zijn voor het nakomen van de verbintenissen beantwoordt aan de wettelijke definitie van de V.O.F. (art. 15 en 17 Venn. W.) en is krachtens art. 2 laatste lid Venn. W. rechtspersoon.

En hier beginnen de moeilijkheden : de derde kon nakoming van zijn schuld weigeren t.o. de samenhandeldrijvende personen door aan te voeren dat hij niet met hen had gehandeld maar met een rechtspersoon, de vennootschap die tussen deze handelaars was opgericht zonder oprichtingsakte.

Wanneer de vordering werd ingesteld ten name van die vennootschap, werd het middel van niet-ontvankelijkheid van art. 11 ingeroepen vermits bij hypothese een oprichtingsakte die niet bestaat, niet openbaar gemaakt is. Werd de toestand nadien geregulariseerd, d.w.z. werd een oprichtingsakte opgemaakt en openbaargemaakt, dan kon de derde de nietigheid ex tunc vorderen van die vennootschap waarmee hij gehandeld had vooraleer de akte bestond.

Indien de schuldeisers het nog niet opgegeven hadden, konden zij nog een vijfde procedure aanvatten gesteund op de verrijking zonder rechtsgrond, of restitutie na nietigverklaring e.d.m. vorderen.

Na de aanpassingswet werkt de nietigheid niet meer terug, zelfs niet tot op de dag van de vordering. Het vonnis van nietigverklaring is constitutief, de nietigheid wordt door de rechter uitgesproken met werking uitsluitend voor het toekomstige. Bestaat dus op het ogenblik van de uitspraak geen grond van nietigheid meer, dan kan ook geen nietigheid van de vennootschap meer worden uitgesproken. Bestaat op het tijdstip van de dagvaarding de grond van nietigheid, dan kan naar mijn gevoelen door de Rechter uitstel verleend worden om mogelijk te maken dat de onregelmatige vennootschap zou geregulariseerd worden. Weliswaar is dit niet met zoveel woorden door onze wet gezegd, dit in tegenstelling tot de Franse en de Duitse, maar de mogelijkheid strookt met het systeem van de eerste Richtlijn en van de daaraan aangepaste nieuwe wet, zij wordt overigens herhaaldelijk bevestigd in de opeenvolgende voorstellen van nieuwe Richtlijnen. Een voldoende grondslag voor de beslissing tot uitstel, voor wie een wettelijke kapstok zoekt, wordt gevonden in art. 1244 B.W. dat hier op analogische wijze kan worden toegepast.

Laat ons echter ook eens ab absurdo denken aan nietigverklaring van de inmiddels geregulariseerde vennootschap. De nietigverklaring zou de gevolgen hebben van een ontbinding en overeenkomstig het nieuwe art. 13 quinquies onaangetaast laten de door of jegens de vennootschap aangegane verbintenissen. M.a.w., zelfs in de minst constructieve interpretatie van de nieuwe wet komt men tot de oplossing dat de openlijk samen handeldrijvende personen na de regularisatie van hun vennootschap betaling kunnen vorderen van hun schuldvorderingen. Dit kan

gebeuren ook voor hun schuldvorderingen die dateren van vóór de wet van 6 maart 1973 en die nog niet verjaard zijn. Die vorderingen zijn immers als vorderingen van de vennootschap meestal niet-ontvankelijk verklaard, zonder dat de nietigheid van de vennootschap zelf uitgesproken werd. Die vorderingen kunnen dus onder het nieuw regime opnieuw ingesteld worden.

Maar er moet goed opgelet worden. Men zou de neiging hebben de handelaars de raad te geven bij de regularisatie van hun vennootschap niet het bestaan te bevestigen van een V.O.F., maar deze ineens vorm te geven als P.V.B.A. (dat was gebeurd inzake Zettelmeyer). Men draagt dan echter de schuldvordering van de oorspronkelijke, onregelmatige V.O.F. met al haar gebreken over aan de P.V.B.A., dus ook met het gebrek dat bestaat in de niet-ontvankelijkheid van de vordering van de V.O.F., gezien nooit een akte van deze vennootschap heeft bestaan (art. 11 Venn.W.). Wil men dus een P.V.B.A. oprichten, dan moet eerst in een akte het bestaan van de V.O.F. vastgelegd worden (regularisatie van de bestaande vennootschap) en nadien, zij het in een en dezelfde akte, deze V.O.F. omgezet worden in de vennootschap met andere rechtsvorm (met tussenkomst van een bedrijfsrevisor natuurlijk).

15. Ik heb in de inleidende uiteenzetting van de stof van deze discussie menen te verstaan dat een nieuwe dagvaarding zou vereist zijn na de regularisatie van de vennootschap ; maar uit wat u zojuist hebt verteld maak ik op dat er geen nieuwe dagvaarding zou nodig zijn aangezien de rechter termijnen van respijt zou kunnen toekennen om bv. een akte op te stellen.

Daarnaast wil ik graag opmerken dat er bij omzetting van de ene vennootschapsvorm in een andere geen overdracht van schuldvordering plaats vindt.

Op uw eerste vraag kan ik slechts bevestigen dat indien het middel van niet-ontvankelijkheid bepaald in art. 11 Venn.W. is opgeworpen tegen de ingestelde rechtsvordering, een nieuwe dagvaarding zal nodig zijn. Men kan niet regulariseren wat de niet-ontvankelijkheid betreft gesteund op het ontbreken van openbaargemaakte akte. Men moet openbaarmaken en opnieuw dagvaarden. Dat is vaststaande rechtspraak onder de oude wet die op dit punt niet gewijzigd is.

U zei ook dat er geen overdracht van schuldvordering gebeurt door de omzetting. Daarin hebt u volkomen gelijk. De artikelen 165 en 166 Venn.W. zijn daar zeer precies over : de omzetting van een vennootschap in een vennootschap van een andere vorm brengt geen verandering in de rechtspersoonlijkheid teweeg. Sommige notariële akten zijn dan ook enigszins onvoorzichtig opgesteld waar zij het voorstellen alsof er een overgang was van het vermogen van de oude vennootschap in de nieuwe. Er is geen enkele overgang. Op deze akte wordt het vast registratierecht geheven omdat er juist geen enkele inbreng gedaan wordt. Het is een veranderen van vorm. De oude rechtspersoon blijft bestaan onder een nieuwe vorm.

16. *In verband met art. 13 ter, 2°, de nietigheid wegens ontbreken van vermelding van het doel : zou het niet mogelijk zijn dat het doel zo ruim omschreven is dat het eigenlijk met een ontbreken van het doel is gelijk te stellen ?*

Door de wet van '58 is in artikel 30 de nauwkeurige opgave van het doel opgelegd. Maar die wettelijke bepaling is in feite praktisch dode letter gebleken. Wat voor het preciseren van de statutaire doelbepaling wel resultaat heeft gehad, is de nomenclatuur die opgelegd is voor de inschrijving in het handelsregister. Deze heeft inderdaad op de praktijk van een nauwkeurige omschrijving van het doel veel grotere invloed gehad dan het wettelijk voorschrift in de vennootschappenwet.

In extreme gevallen is het zoals u opmerkt inderdaad mogelijk dat het doel zo ruim omschreven is dat deze bepaling in feite gelijkstaat met het ontbreken van een doelbepaling. Onderstel bv. een P.V.B.A. met als doel «het drijven van handel». Dan zou u, meen ik, gelijk hebben met uw suggestie die in uw vraag lag, dat hier elk gegeven omtrent het doel ontbreekt en dat deze vennootschap nietig is. Het doel mag ruim bepaald zijn maar moet één of meer bepaalde handelsondernemingen behelzen.

17. *Wordt de nietigheid van de vennootschap teweeg gebracht door het werkelijk doel of door het statutair doel ?*

Hier bestaat het risico dat zich een divergentie zal ontwikkelen tussen de rechtspraak van het Franstalig en van het Nederlandstalig gebied, omdat de teksten helemaal niet concorderen. De Nederlandse tekst spreekt over de strijd met de openbare orde van het *werkelijk doel*, terwijl in de Franse tekst er sprake is van : «objet social», wat zou wijzen op het in de statuten uitgedrukt doel. Voor de oplossing van deze moeilijkheden zullen wij moeten teruggaan naar de wil van de wetgever. De algemene regel sedert de gelijkheidswet is immers dat geen van beide teksten voorrang heeft op de andere, maar dat de wil van de wetgever moet opgespoord worden. Daarom onderzoeken wij de Richtlijn in haar verschillende taalkundige versies. De Franse zegt : «l'objet de la société», de Italiaanse «il oggetto della società». Maar de Duitse tekst spreekt over «der tatsächliche Gegenstand des Unternehmens». Aan deze laatste tekst correspondeert de Nederlandse. Westhistorisch weten wij dat deze eerste Richtlijn haar inspiratie gezocht heeft in het Duitse recht. Dat kent de Mantelgründung, een woord dat er op duidt dat door een zeer eerbaar «statutair» doel de mantel van Noë is gegooid over het werkelijk doel dat de vennoten heeft samengebracht. Op grond van de vergelijking der verschillende taalversies en van de wetsgeschiedenis zal men, denk ik, aannemen dat de Nederlandse tekst beter de wil van de wetgever weergeeft. Deze oplossing is naar mijn gevoelen ook de meest redelijke.

18. *Wat betreft de vierde grond van nietigheid werd hier vandaag gezegd dat de nietigheid kan worden gevorderd wanneer de vennootschap niet minstens twee vennoten zou tellen. Ik denk dat dit toch*

werkelijk onprecies is en dat eerder bedoeld is dat er minstens twee oprichters moeten zijn.

Ik dacht dat de woorden «oprichter» en «vennoot» hier mogen verwisseld worden. De term «oprichter» wordt hier gebruikt in de courante betekenis van het woord, de comparanten bij de akte, degenen die als vennoten deelnemen aan de oprichting van de vennootschap. Het gaat hier niet om de oprichters in de technische betekenis van art. 31, tweede lid, degenen dus die als zodanig in de oprichtersvoordelen zijn aangegeven terwijl de andere deelnemers gewone inschrijvers zijn.

Het woord «oprichter» heeft dus in art. 13 ter, 4° de gewone betekenis, «vennoten vanaf de oprichting». De eerste Richtlijn spreekt zich niet uit over het eenhoofdig worden van een eenmaal geldig opgerichte vennootschap. Deze kwestie wordt in het voorontwerp voor een tweede Richtlijn geregeld.

Door «geldig verbonden oprichters» bedoelt men «intern ook geldig». Wordt bv. een vennootschap opgericht met stromannen, dan zijn die stromannen weliswaar ten aanzien van derden verbonden omdat de tussen partijen bestaande tegenbrief niet tegen derden kan ingeroepen worden, maar intern zijn zij niet geldig gebonden. Zij zijn dus ook geen geldig verbonden oprichters in de zin van art. 13 ter, 4°. Deze vennootschap kan worden nietigverklaard.

Interpellant: Er zijn andere commentaren over die tekst, o.m. van Mr. SLUYTS.

Wil u misschien die zienswijze vertolken? Ik weet dat men in de parlementaire voorbereiding de opinie verdedigd heeft dat het woord «oprichter» in alle teksten dezelfde betekenis moet hebben, en dus zegt men dat er impliciet een wijziging is gebeurd aan art. 31, tweede lid. Ik meen dat die zienswijze op een onjuiste redenering steunt: het woord «oprichter» in art. 13 ter is dat van de tekst van de Richtlijn en heeft helemaal niet een technische betekenis die afwijkt van het gewone spraakgebruik. Het woord oprichter heeft in het ene artikel, het nieuwe (art. 13 ter, 4°) een andere betekenis dan in het oude art. 31. Dit is des te meer waar gezien in het ontwerp van een tweede Richtlijn van de E.E.G., men een specifieke betekenis aan de term oprichter geeft, en deze technische betekenis dus nog niet bestaat in de eerste Richtlijn. In de tweede Richtlijn wordt overigens bepaald dat alle comparanten in de oprichtingsakte als oprichters worden beschouwd, zoals dat in de Belgische wetgeving op heden voor de P.V.B.A. geldt.

19. Gesteld dat een vennootschap nietig verklaard wordt wegens ontbreken van een oprichtingsakte. De vereffenaar van die nietige vennootschap dagvaardt tot nakoming van de verbintenissen van derden jegens de vennootschap. Zal die vordering niet stuiten op het middel van niet-ontvankelijkheid van art. 11?

Dat zal ze inderdaad, en bovendien zal er nog een tweede middel van niet-ontvankelijkheid zijn, overeenkomstig art. 41 H. Reg. W. : de vordering

is onontvankelijk wanneer geen inschrijving werd genomen in het handelsregister ten name van de vennootschap.

De vereffenaar zal de toestand moeten regulariseren door een akte te laten opmaken door de notaris van zijn verklaring dat tussen de vennoten van de nietige vennootschap een vennootschap zonder akte was opgericht bv. na het overlijden van hun rechtsvoorganger, en waarin ze inbreng hadden gedaan van hun arbeid en eventueel van hun erfelijke rechten ; dat zij handelden onder de benaming «gebroeders X», dat bij gebreke van afwijkende bepaling beide vennoten zaakvoerders waren en dat de winsten gedeeld werden bij gelijke delen, dat deze vennootschap nietigverklaard werd bij vonnis van Er wordt dus een akte opgemaakt en desnoods wordt inschrijving in het handelsregister gevraagd als nietige vennootschap in vereffening ; de nietige vennootschap is immers een vennootschap in vereffening. Maar de rechtspersoonlijkheid kan nu niet meer ontkend worden, deze wordt gehandhaafd voor de noodwendigheden van de vereffening van de vennootschap.

20. Wanneer de wet spreekt van nietigverklaring dan maak ik mij daarbij toch de bedenking dat zij misschien beter had gesproken van gerechtelijke ontbinding, want al met al is er toch een oneindig verschil tussen deze nietigverklaring en de nietigheid die wij in het gemeen recht kennen.

Ik wil onmiddellijk beamen dat de Belgische wetgever van ontbinding had mogen spreken in plaats van nietigverklaring. Dekaan DE MEYER heeft daarnet gezegd dat een Richtlijn verbindend is wat het resultaat betreft. De wetgever mag dus in zijn eigen termen de Richtlijn vertolken. De Nederlandse wetgever heeft op twee gevallen na de gronden van nietigheid die nog weerhouden zijn vervangen door gronden van gerechtelijke ontbinding. Ook de Belgische wetgever zou het systeem doorzichtelijker gemaakt hebben indien hij bepaalde nietigheden als zodanig afgeschaft had en gezegd dat in deze bij de wet bepaalde gevallen een ontbinding door de rechter kan uitgesproken worden op verzoek van de belanghebbenden. Ik denk dat het de ervaren juristen onder ons de huidige regeling misschien wel raar te moede is dat een nietige akte volle effect heeft.

De nieuwe regeling bevestigt opnieuw dat de oude rechtspreuk «quod nullum est, nullum producit effectum» volledig achterhaald is.

Vertegenwoordiging van de N.V. en de P.V.B.A.

21. Is de clause geldig die men vaak in akten aantreft en waarbij de raad van beheer het vermogen heeft om de algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid te delegeren aan personen die hij aanwijst ?

Tal van statutaire clauses die dateren van vóór 1 sept. 1973 hebben niet meer de draagwijdte die bedoeld is door de personen die deze

clausule destijds hebben opgesteld, maar wel de draagwijdte die de nieuwe wet er aan toekent. De raad van beheer kan zijn algemene bevoegdheid niet delegeren. Hij is orgaan van de vennootschap en is wettelijk verplicht onder de strenge verantwoordelijkheid van art. 62 Venn. W. waarvan niet kan afgeweken worden, zijn taak uit te oefenen met individuele, hoofdelijke aansprakelijkheid van zijn leden. Anders dan een fysieke persoon dus, kan een rechtspersoon handelend door zijn organen geen algemene volmacht geven. Dit gold onder de oude wetsbepalingen. Daaraan is door de nieuwe redactie van die artikelen niets gewijzigd. Bepalen bestaande statuten dat de raad van beheer aan één van zijn leden de algemene bevoegdheid kan opdragen, dan is dit een minder goede formulering van de clausule die toelaat dat de algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid wordt uitgeoefend door één individueel handelend beheerder, daartoe aangewezen door de raad van beheer. Bij deze interpretatie bereikt men overeenstemming tussen die statutaire clausule en de tekst van het laatste lid van art. 54, en is de clausule volkomen rechtsgeldig. De krachtens de statutaire clausule aangewezen beheerder heeft als orgaan van de vennootschap de volle vertegenwoordigingsbevoegdheid. Dit betekent helemaal niet dat hij op eigen houtje beslissingen kan nemen. Hij moet op collegiale wijze aan het bestuur deelnemen, zelfs al heeft hij individueel de macht de vennootschap aan derden te verbinden.

21 bis. *Dit alles voorzover die persoon beheerder is ?*

Voorzover hij beheerder is. Aan niet-beheerders kan de raad van beheer zowel bij stilzwijgen van de statuten als anders, alleen het dagelijks beheer en de desbetreffende vertegenwoordigingsmacht overeenkomstig art. 63 Venn. W. opdragen.

22. *Mag ik een concrete vraag stellen over een concreet feit dat aanleiding heeft gegeven tot een hele literatuur. «Les assurances du crédit» is een vennootschap waarin statutaire organen waren benoemd om de vennootschap uitsluitend in rechte te vertegenwoordigen. Die personen kunnen voortaan aldus niet meer in proceshandelingen voor de N.V. verschijnen, tenzij, als ik het goed begrepen heb, zij individueel zouden aangeduid worden met de bevoegdheid van het dagelijks bestuur.*

In het druk besproken geval «Assurances du Crédit tegen Verreydt» is door het Hof van Cassatie een arrest geveld in een betwisting die slechts een som van nagenoeg 3.000 F betrof, en die de hele advocatuur in rep en roer heeft gebracht. We zullen niet epilogeran over de diepe draagwijdte, de grondslag en strekking van het gerechtelijk wetboek dat wenst dat voor een goede rechtsbedeling de partijen alleen in persoon zouden verschijnen of door advocaten. Wij laten dat buiten beschouwing, alhoewel het hier ook wel enigszins meetelt.

Vennootschapsrechtelijk bekeken moeten wij antwoorden op de vraag die open gelaten is in het gerechtelijk wetboek : hoe verschijnt een rechtspersoon in persoon. Door zijn organen met uitsluiting van gevol-

machtigden. Wij weten dat de organen limitatief opgesomd zijn in de wet - sedert de aanpassingswet kan daarover geen twijfel bestaan denk ik. Welnu, het gaat hier uiteraard over eenhoofdige organen, d.w.z. personen die alleen kunnen optreden, het gaat immers niet op dat telkens de hele raad van beheer voor de rechter zou verschijnen. De eenhoofdige organen zijn in een N.V. de individuele beheerders die krachtens een statutaire clause overeenkomstig artikel 54, vierde lid benoemd zijn; dezen hebben dan al de bevoegdheden die aan de raad van beheer toekomen in de externe vertegenwoordiging. Ook komen in aanmerking eenhoofdige organen wier taak beperkt is tot het dagelijks bestuur van de vennootschap.

Ik neem aan dat tot het dagelijks bestuur kan behoren het vertegenwoordigen van de vennootschap in courante processen. Dit zou echter bv. niet het geval zijn voor het instellen van een beroep bij de Raad van State. Maar voor een kredietverzekering, factoring is het een courante activiteit een schuldvordering te innen.

Wanneer dan, zoals bij «les Assurances du Crédit» personen worden benoemd tot orgaan van dagelijks bestuur met een bevoegdheid beperkt tot de vertegenwoordiging in rechte, dan zijn er twee oplossingen mogelijk. De eerste interpretatie, die niet gedaan wordt potius ut valeat, en dus meen ik slecht is, legt de statutaire clause uit als een volmacht. Deze personen zijn dan geen organen en de vennootschap verschijnt door hen dus ook niet in persoon, want waar een fysische persoon niet kan verschijnen door lasthebber kan de rechtspersoon het ook niet.

Wel «potius ut valeat» is de interpretatie die de benoeming als orgaan behoudt, maar voorhoudt dat de statutaire beperking of beperking in het benoemingsbesluit waardoor de bevoegdheid van het orgaan van dagelijks bestuur beperkt wordt beneden de sfeer van het dagelijks bestuur niet kan ingeroepen worden tegen derden. Praktisch betekent dit dat de personen belast met het dagelijks bestuur ook al is die bevoegdheid in de statuten en in hun benoeming beperkt tot het vertegenwoordigen van de vennootschap in rechte, inderdaad voor de rechtbank kunnen verschijnen, maar evenzeer een kredietverzekeringpolis kunnen sluiten, vermits zulks ook tot het dagelijks bestuur van de vennootschap behoort.

23. Heeft de raad van beheer op dit ogenblik kwaliteit om een gerechtelijk akkoord aan te gaan?

De raad van beheer heeft volgens art. 54 alle bevoegdheden die niet volgens de wet aan de algemene vergadering toekomen. De wet heeft niet aan de algemene vergadering voorbehouden het vragen van een gerechtelijk akkoord. Vroeger bestond ook betwisting m.b.t. het doen van aangifte dat de vennootschap had opgehouden te betalen. De recente rechtspraak vóór de aanpassingswet was reeds in die zin dat het tot de wettelijke opdracht van de raad van beheer behoorde, onder strafbedreiging trouwens van eenvoudige bankbreuk, zonder een algemene

vergadering bijeen te roepen aangifte te doen van de staking van betaling. Hetzelfde geldt nu volgens mij zonder twijfel op grond van het nieuwe artikel 54, eerste lid, dat werkelijk alle bevoegdheden gegeven heeft aan de raad van beheer, met uitzondering alleen van die bevoegdheden die bij de wet aan de algemene vergadering zijn toegekend.

24. Moet bij doeloverschrijdende handeling de derde ten nadele van de vennootschap gehandeld hebben wanneer hij wist, of gezien de omstandigheden behoorde te weten dat die handeling met overschrijding van het doel was verricht.

Is een borgtocht voor een privé-schuld van een collega-beheerder of van een vennoot noodzakelijk een doeloverschrijdende handeling?

Als u mij toelaat zal ik de tweede vraag eerst behandelen. Meestal is een borgtocht die men verleent een handeling om niet. Welnu, het handelen om niet behoort over het algemeen niet tot de werksfeer van een handelsvennootschap, alhoewel uitzonderingen mogelijk zijn. Ik herinner aan het mecenaat van grote vennootschappen bij de oprichtingen van het N.F.W.O. Iedereen weet verder dat om een snoek te vangen men een blikje in het water mag werpen. De borgtocht zal alzo zonder commercieel belang voor de vennootschap moeten verleend zijn, wil hij werkelijk een handeling om niet zijn. Een commercieel belang is bv. aanwezig wanneer een afgevaardigde-beheerder een lening moet aangaan om te kunnen bouwen in de buurt van de fabriek, en de vennootschap borgtocht verleent. In dit geval is er - bedrog buiten beschouwing gelaten - geen handeling om niet in de werkelijke zin van het woord. Maar dus gesteld dat de borgtocht werkelijk een handeling is zonder enig commercieel belang in hoofde van de vennootschap, dan meen ik dat een kleine correctie moet gebeuren aan uw uitgangspunt - het eerste deel dus van uw vraag. Volgens art. 9 van de Richtlijn, dat in onze Venn. W. hernomen is in art. 63 bis voor de N.V. en art. 130, laatste lid voor de P.V.B.A., is het voldoende opdat een vennootschap de onbevoegdheid van haar doeloverschrijdend orgaan zou kunnen inroepen, dat zij bewijst dat de derde de doeloverschrijding kende of gezien de omstandigheden daarvan niet onkundig kon zijn. Een medewerken ten nadele van de vennootschap is in dat geval niet vereist.

Het vereiste van collusie, het medewerken met het orgaan ten nadele van de vennootschap, is alleen maar nodig in de correctie op de «hardship cases», waar iemand de vennootschap wil vertegenwoordigen in strijd met de statutaire beperkingen van zijn bestuursbevoegdheid. Onderstel een N.V. met een statutaire clause dat de voorzitter van de raad van beheer individueel zal kunnen optreden in alle handelingen die de waarden van 200.000 F niet te boven gaan. In principe kan die statutaire clause niet tegen derden ingeroepen worden. De voorzitter heeft vertegenwoordigingsbevoegdheid op heel de lijn. Zijn bestuursbevoegdheid alleen is beperkt boven dat bedrag. Onderstel nu ook dat een derde dit wetend of in omstandigheden dat hij niet ernstig kan beweren

dat hij het niet wist, handelt met de voorzitter ten nadele van de vennootschap, dan is dit een onrechtmatige daad. De beste vorm van schadeloosstelling is de nietigheid van die handeling. Dat vinden wij niet in de wet, en dat staat evenmin in de Duitse wet, maar dat is vaststaande rechtspraak in Duitsland, en wij moeten hier wanneer wij een stuk Duits recht overnemen, dit recht niet alleen in zijn letter overnemen, maar ook in zijn redelijke correcties waar het er om gaat aan de kwade trouw geen premie toe te kennen.

Die complexiteit, die collusie is dus niet nodig bij doeloverschrijding.

25. In grote vennootschappen kwam het veelvuldig voor dat de handtekeningclausule een gezamenlijke handtekening vroeg van een beheerder met een directeur. Is het juist dat die clausule in het huidige systeem nietig zou zijn? Ik dacht dat zij dezelfde waarde behoudt als in het vroeger stelsel, maar nu veel minder interessant is gezien de nieuwe regeling inzake vertegenwoordigingsbevoegdheid.

Ik herhaal even: er komen in grote vennootschappen clausules voor dat de vennootschap geldig verbonden wordt door de handtekening van één beheerder samen met bv. een directeur-generaal, die dan niet beschouwd wordt als een orgaan, maar als een topfunctionaris, hoger bediende van de vennootschap.

Ik antwoord op uw vraag dat ik het betreur dat deze clausule niet mogelijk is in het Belgische recht. Zij is wel uitdrukkelijk toegelaten in het Duitse en het Nederlandse recht, en werkt zeer goed. Dikwijls immers bekomt men een ingebouwde controle op de voortvarendheid van een beheerder doordat hij de medewerking moet vragen van een topfunctionaris, die over 't algemeen zeer aan de zaak gehecht is, en deze vaak ook beter kent dan de beheerder. De Richtlijn liet toe dat beheerders samen met niet-beheerders de vennootschap zouden vertegenwoordigen; de tekst is dus zodanig ruim verleend dat men ook de combinatie beheerder met een procurist, een topfunctionaris zou kunnen toelaten. Van die mogelijkheid is echter door de Belgische wetgever, die niet verplicht was zo ver te gaan, geen gebruik gemaakt - het tertio van art. 9 Richtlijn laat immers toe om bij de wet een alternatieve regeling te bepalen, maar de nationale wetgever was daartoe niet verplicht.

Het gevolg is dat dergelijke clausule waar een gezamenlijk handelen wordt opgelegd van een beheerder met een niet-beheerder, volgens mij geen geldige toepassing kan zijn van art. 54, vierde lid.

26. In het zopas verschenen nummer, derde trimester, van de Revue des Sociétés, is een artikel gepubliceerd van 'T KINT over «l'aspect décevant de la loi du 6 mars 1973». Hierin verdedigt hij de stelling dat wanneer een procuratie gegeven wordt aan een hoger bediende bv., deze noodzakelijk de bevoegdheid heeft over heel de lijn die toekomt aan het orgaan van dagelijks bestuur.

Ik denk dat 'T KINT een beetje haastig art. 63 Venn. W. herlezen heeft

waar het nochtans niet veranderd is. Er staat wel in de Franse tekst ervan : «La gestion journalière des affaires de la société, ainsi que la représentation de la société en ce qui concerne cette gestion peuvent être déléguées». En nu horen wij aan wie : «à un ou plusieurs directeurs, gérants et autres agents ...». Hij heeft het woord «agent» geïsoleerd, en heeft gedacht : wanneer men een «agent» een bevoegdheid verleent, dan betreft zij noodzakelijk het dagelijks bestuur. Maar wat zegt de wet in werkelijkheid : dat het dagelijks bestuur *kan* opgedragen worden. De wet gebruikt hierbij drie vage termen omdat de titulatuur in het vennootschapsleven zeer verscheiden is, naargelang ook het honorifiek karakter dat men eraan wil verlenen (secretaris-generaal, directeur-generaal, enzomeer).

Men moet kijken welke bevoegdheid door het benoemingsbesluit is verleend. Wanneer deze niet die van het dagelijks bestuur is overeenkomstig art. 63, dan gaat het om een volmacht. Of die volmacht al dan niet openbaargemaakt is heeft terzake geen belang. De bevoegdheid is beperkt tot de volmacht. Mijn antwoord is dus heel duidelijk dat ik mij helemaal niet kan verenigen met de conclusies van het artikel van 'T KINT.

27. Bestaat er eigenlijk een onderscheid tussen volmacht en lastgeving ?

U kent de aanhef van artikel 1984 B.W. «Lastgeving of volmacht» «Le mandat ou procuration». Deze verwarring waarop de Code Civil stoelt, is ongedaan gemaakt in het midden van de vorige eeuw in Duitsland met LABANN, die het onderscheid maakte tussen lastgeving en volmacht. Lastgeving is de overeenkomst of meerzijdige rechtshandeling waardoor een volmacht verleend wordt en de gevolmachtigde verplicht is dienovereenkomstig te handelen. Volmacht is bevoegdheid verlenen en kan ook uit andere rechtshandelingen dan een overeenkomst van lastgeving ontstaan. Zij kan b.v. ontstaan doordat iemand gehandeld heeft als zaakwaarnemer en zijn handeling nadien bekrachtigd wordt. Bekrachtiging vervangt volmacht, zegt men. Juister is dat bekrachtiging volmacht doet ontstaan met terugwerkende kracht. In ons recht is helaas het onderscheid niet doorgedreven wat betreft de abstractie van de volmacht tegenover de onderliggende lastgeving die de verhouding regelt tussen volmachtgever en gevolmachtigde. In ons vennootschapsrecht is door de aanpassingswet de konsekwentie van die Duitse scheiding tussen lastgeving en volmacht wel doorgevoerd en toegepast : statutaire regelingen betreffende de bevoegdheid van het orgaan zijn interne keuken, zijn volmacht, hier zijn organieke vertegenwoordiging, is wat de inhoud betreft volkomen bij de wet bepaald.

27 bis. Welke is de betekenis van de publicatie van volmachten ?

In tal van grote vennootschappen is het inderdaad gebruikelijk volmachten, en zeer gedetailleerde volmachten te publiceren.

Eerste punt is nog altijd dat een algemene volmacht onmogelijk is, omwille van de regel dat de leden van de raad van beheer, zij het ook in samenwerking met hun collega's, op straffe van individuele en hoofde-

lijke verantwoordelijkheid hun taak persoonlijk moeten uitvoeren. Het moet steeds om een beperkte volmacht gaan. Een beperking tot bijzondere volmacht is zelfs nog niet voldoende. Volgens het burgerlijk recht is de volmacht om een handelszaak te exploiteren immers een bijzondere volmacht. Een volmacht gegeven door de raad van beheer om de handelsonderneming van de vennootschap te drijven zou kennelijk niet geldig zijn. Het moet dus een beperkte, niet alleen een bijzondere volmacht zijn, een volmacht die beperkt is tot een bepaalde rechtshandeling of een bepaalde reeks handelingen.

Kijken wij nu naar de volmachten die door de vennootschap kunnen gegeven worden. De vraag kan gesteld worden, en hier komen wij terug op de discussie van daarstraks in verband met het artikel van 'T KINT, of die gevolmachtigden de bevoegdheden hebben van organen van dagelijks bestuur. Er dringt zich een onderscheid op: wanneer bv. volgens de macht de betrokken persoon alleen kan tekenen ten aanzien van de post, de douane e.d.m., dan lijkt mij dat een bijzondere én beperkte volmacht te zijn. Waarom publiceert men die in de bijlagen van het Staatsblad, wat nergens in de wet bepaald is? Eenvoudig opdat die gevolmachtigde zijn bevoegdheid zou kunnen bewijzen ten aanzien van bv. de post, en de post ook ten aanzien van de vennootschap de bevoegdheid van die man zou kunnen aantonen. Want ik moet er niet aan herinneren dat volgens de regelen van het burgerlijk recht wie met een gevolmachtigde handelt, het recht heeft zich de volmacht te doen uitleveren en deze onder zich te bewaren om te gepasten tijde aan de volmachtgever te bewijzen dat hij met een bevoegd persoon heeft gehandeld. Om hierin te verhelpen wordt de volmacht openbaar gemaakt. Wat die beperkte volmachten betreft kan bedongen worden dat twee handtekeningen vereist zijn. Zolang men dus in de sfeer van de volmacht blijft, de niet-organieke vertegenwoordiging, kan men alle beperkingen, en moet men zelfs beperkingen aan die volmacht bedingen, ook al is zij in de bijlagen van het Staatsblad bekendgemaakt. Wanneer het dus niet gaat om de beheerder, of de twee beheerders die individueel of collegiaal bevoegd zijn overeenkomstig art. 54, vierde lid, dus krachtens de statutaire clause die dat toelaat, of de directeur, of zaakvoerder of andere agent belast met het dagelijks bestuur, kan men beperkingen bedingen, en kan men ook eisen dat gezamenlijk wordt opgetreden. Men kan dus aan twee of meer personen collectief een volmacht toekennen. Maar ik ga met u akkoord dat onze wet veel aan doorzichtbaarheid zou gewonnen hebben had men artikel 63 afgeschaft. Aan dit artikel bestaat geen werkelijke behoefte meer. Het is des te meer zo dat art. 63 beter ware afgeschaft, nu het begrip dagelijks bestuur niet alleen onbepaald is gebleven zoals onder het oude recht, maar nu ook het ene criterium dat onder het oude recht bestond, het doel van de vennootschap, enig houvast voor de bepaling van het dagelijks bestuur, ons nu uit de handen geslagen is. Doeloverschrijdende handelingen verbinden voortaan

immers de vennootschap, het doel kan niet aan derden worden tegen-
geworpen, ook niet om te bepalen wat tot het dagelijks bestuur behoort.

28. Welke oplossing ziet u voor het conflict tussen een beheerder die op individuele wijze de algemene bevoegdheid uitoefent en langs de andere kant de beheerraad die een beslissing neemt die van deze van de individuele beheerder afwijkt. Ik denk bijvoorbeeld aan een individuele beheerder die de zaken van de vennootschap wenst uit te breiden en daarom een onroerend goed wil kopen, terwijl de andere beheerders zich daartegen wenssen te verzetten. De beheerraad wordt bijeengeroepen en er wordt beslist niet uit te breiden. De individueel bevoegde beheerder legt zich niet bij die beslissing neer en gaat toch naar de notaris. Welke houding moet men in dat geval aannemen, wanneer men dus in feite staat voor het probleem van de twee kapiteins op hetzelfde schip. Moet de notaris zich in dergelijk geval onthouden? Het is dus wel de vraag van de bevoegdheid naar buiten uit.

Ik denk dat er in uw vraag twee elementen zitten. Moet de notaris zich vergewissen omtrent de interne bevoegdheid van de organen? Een eerste vraag in dit verband is of die ene beheerder tegen de wil van zijn collegas tot aankoop kan besluiten. Het antwoord is zeer duidelijk: neen! Hier zijn er (bij onderstelling) drie kapiteins om het schip te besturen. Zij moeten dit doen met meerderheidsbesluit in de raad van beheer, tenzij de statuten eenparigheid zouden vereisen. De beslissing dus om extern te handelen komt toe aan de raad van beheer als college, maar eenmaal die beslissing genomen, kan indien daartoe een statutaire clausule is bepaald overeenkomstig art. 54, door één beheerder naar buiten gehandeld worden. Onderstel dat die ene beheerder tegen de wil van de meerderheid in naar buiten wil handelen, dan is er het kortgeding om dit optreden te doen verbieden. De tweede vraag is dan of de notaris zich moet bekommeren om intern werkende statutaire bevoegdheidsclausules. Men moet een onderscheid maken: Is de notaris geroepen om zijn ambt te verlenen in het intern vennootschappelijk leven, dan moet hij als raadsman van de partijen de statuten onderzoeken. Treedt hij op als notaris voor wie een akte moet verleden worden met als ene partij bv. een fysisch persoon X die een perceel grond wil verkopen of kopen, en als andere partij een rechtspersoon, een N.V. of P.V.B.A., vertegenwoordigd door een beheerder die alleen handelt krachtens art. 54, vierde lid, dan is deze notaris een derde. Wanneer in dat geval dus geen bijzondere redenen zijn om werkelijk argwaan te hebben, dan rust op de notaris niet een grotere onderzoeksplicht dan op om het even welke andere persoon die met een vennootschap handelt. De notaris mag zich dus houden aan de wettelijke bevoegdheidsregeling.

29. Welke is de juiste betekenis van art. 63, tweede alinea: «Hun benoeming, ontslag en bevoegdheid 'worden' geregeld bij de statuten ...»

Betekent dit dat delegatie van machten in de statuten moet ingeschreven zijn ? Wat betekent juist het woord «worden» ?

Vroeger was door sommigen betwist of een orgaan van dagelijks bestuur kon benoemd worden bij stilzwijgen van de statuten. Ik meen dat wij na de aanpassingswet mogen zeggen «causa finita», in het Nederlands «de kous is af». De raad van beheer heeft krachtens het nieuwe art. 54 alle bevoegdheden met uitzondering van die handelingen waarvoor volgens de wet de algemene vergadering bevoegd is. En onder die algemene bevoegdheid van de raad van beheer valt ook de benoeming van een orgaan van dagelijks bestuur. Hoe moet de tekst van art. 63, tweede alinea nu gelezen worden ? Heel eenvoudig : de statuten *kunnen* de benoeming, het ontslag en de bevoegdheid regelen, maar, en dat is nieuw, zonder dat de beperking van de externe vertegenwoordigingsbevoegdheid ten aanzien van het dagelijks bestuur beneden die omvang zou verminderd worden. Zou dus bv. volkomen geldig zijn een statutaire clauseule dat de directeur belast met het dagelijks beheer, door de algemene vergadering zal benoemd worden. Het is volkomen geldig, maar of het wijs zou zijn is een andere kwestie. Het is te vrezen dat daaruit voortdurend conflicten zullen voortspuiten.

30. Na het lezen van uw boek ben ik nog met een ei blijven zitten, want er is één stelling in verdedigd die ook helemaal met mijn wensen overeenkomt, en die ik graag zou zien doordrijven. Maar ik ben jammer genoeg niet overtuigd dat alle argumenten daarvoor zijn aangebracht en ik heb er zelf ook geen andere. M.a.w., ik ga u een vrees voorleggen en als u mij kunt aantonen dat die ongewettigd is, dan zou ik als een zeer gelukkig man naar huis gaan. Het gaat over een kwestie die toch niet zonder belang is gelet op het feit dat in het bedrijfsleven de taak, de functie en de titel van afgevaardigde-beheerder primordiaal is. En dan hoor ik in de inleidende uiteenzetting dat men waarschuwt m.b.t. die functie van afgevaardigde-beheerder, want als zijn benoeming door de statuten voorzien is en men hem het dagelijks beheer geeft, dan zal hij krachtens het nieuwe artikel 54 in werkelijkheid op individuele wijze de ganse bevoegdheid hebben die aan de beheerraad toekomt ten aanzien van derden. Voor de derden ? Dat is wat mij interesseert. Wanneer men wenst dat die afgevaardigde-beheerder ook extern de vennootschap slechts zou kunnen vertegenwoordigen binnen de perken van het dagelijks bestuur, dan zou men er moeten op waken dat zijn benoeming niet statutair voorzien is. Maar ik lees dat niet in de teksten, want in art. 54 is ook sprake van een verdeling van taken. De taakverdeling kan statutair geregeld worden. Zij is dan zowel een bestuurstaak als een vertegenwoordigingstaak. Wat de vertegenwoordiging betreft zijn in het volgende lid van ons artikel wel enige beperkingen bepaald. Mijn vrees is dan de volgende : als ik aan één van de leden van de raad van beheer de taak zie opdragen van het algemeen dagelijks bestuur, dan vraag ik mij af of de kous inderdaad niet af is ; ik geraak nergens, of zijn functie

nu bij de statuten voorzien is dan niet, omdat de verdeling van taken tussen de beheerders onder elkander werkt, maar niet aan derden kan tegengeworpen worden.

De vraagstelling bewijst volgens mij overduidelijk dat men er beter aan gedaan had art. 63 uit de wet te schrappen. Wij zullen zien of mijn antwoord dat kan bevestigen. Wij zijn het wel eens dat deze Belgische wet geen «vrije» wet is, maar een wet die moet beantwoorden aan een Richtlijn. Een Richtlijn bevat nu eens imperatieve teksten en dan weer teksten die alternatieve oplossingen mogelijk maken. Welnu, art. 54 beantwoordt voor een gedeelte aan imperatieve teksten in art. 9 van de Richtlijn. Het artikel moet dan ook in functie daarvan geïnterpreteerd worden. Indien er dus een geschil is over de interpretatie, gaat dat in werkelijkheid over de interpretatie van de Richtlijn, dus kan of moet, naargelang men in eerste of in laatste aanleg is, een prejudiciële beschikking gevraagd worden aan het Hof van Justitie overeenkomstig art. 177 van het E.E.G.-Verdrag.

Eerste punt nu : In art. 54 wordt bepaald dat 'de eventuele verdeling van taken van de beheerders onder elkaar een inwendige regeling is ; dat heeft niets te maken met restricties van externe vertegenwoordigingsmacht. De tekst laat op dat gebied werkelijk geen andere interpretatie toe : «kunnen tegen derden niet worden ingeroepen, zelfs indien zij openbaar zijn gemaakt».

Het vierde lid laat echter toe dat, in afwijking van 'de algemene wettelijke regel terzake, krachtens een statutaire bepaling aan een of meer beheerders de bevoegdheid wordt verleend om alleen of gezamenlijk de vennootschap in de handelingen of in rechte te vertegenwoordigen. En hier is de Belgische Wetgever helaas een belangrijke zin van de Richtlijn vergeten. Het is met zoveel woorden in het verslag van de Senaatscommissie voor de Justitie herhaald, maar 'de senaat kon praktisch gesproken niet amenderen, aangezien België reeds in gebreke was gesteld om de wet door te voeren. In art. 9, 3° van de Richtlijn staat nl. dat die bepaling (van individuele vertegenwoordigingsbevoegdheid) aan derden kan worden tegengeworpen op voorwaarde dat zij betrekking heeft op de algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid. M.a.w. mag zij noch kwantitatieve noch kwalitatieve restricties bevatten.

Ik besluit dus dat wanneer de statuten toelaten aan één beheerder vertegenwoordigingsbevoegdheid te verlenen - of men hem nu afgevaardigde-beheerder noemt dan alleen-optredende beheerder, of om het even welke tituluur gebruikt wordt - die bevoegdheid de volledige vertegenwoordigingsbevoegdheid moet zijn, dus de vertegenwoordigingsbevoegdheid over heel de lijn, m.a.w. met dezelfde omvang als die van de raad van beheer zelf.

Voorzover dit kan overtuigen, mag hier verwezen worden naar de parlementaire werken, waarin precies hetzelfde is gezegd : zie Parlementaire Bescheiden, Kamer 700/1 blz. 18.

Ik acht mij nog niet overtuigd door het argument dat die verdeling van

bevoegdheden tussen de beheerders louter interne keuken is, want op dat moment van de tekst heeft men net de taak van de raad van beheer omschreven als omvattende een dubbele functie : bestuur en vertegenwoordiging. Het is daarna dat men zegt wat daaraan niet mag worden veranderd. Op dat ogenblik zegt men dat de beheerders intern mogen veranderen wat zij willen, maar dat dat niet van tel is ten opzichte van derden.

Een bevoegdheidsbeperking kan aan derden niet tegengeworpen worden. Er is slechts één uitzondering, een uitzondering waarvoor men enkel maar moet kunnen tellen. Dat is de zin van de Richtlijn. Men moet kunnen tellen : ik handel met twee beheerders, volstaat dat, of ik handel met drie beheerders, is dat voldoende ?

Dat is de enige afwijking die de Richtlijn toelaat.

Ongelukkiglijk zit er in de Belgische wettekst meer, want volgens die tekst mogen de beheerders de taken intern verdelen, maar niet wat betreft de vertegenwoordiging tegenover derden. Voor die vertegenwoordiging bestaat alleen de mogelijkheid om iemand aan te wijzen eventueel om alleen te vertegenwoordigen of eventueel dit te doen met een tweede of derde handtekening.

Nu ben ik nog meer overtuigd van de juistheid van mijn stelling dan voorheen.

De benoeming van iemand met de opdracht van het dagelijks bestuur is geen verdeling van taken tussen de beheerders. Het is een opdracht aan iemand die geen lid is van de raad van beheer. En juist hetgeen U nu aanhaalt, dat een verdeling van taken onder elkaar niet tegen derden kan ingeroepen worden, bevestigt dat het geen zin heeft een beheerder te benoemen tot «dagelijks beheerder» met een bevoegdheid beperkt tot het dagelijks bestuur.

Ik voel me geneigd verder te gaan dan ik totnogtoe gedaan heb. Ofwel wordt door de statuten toegestaan dat de bevoegdheid van vertegenwoordiging verleend wordt aan één beheerder, die als afgevaardigde-beheerder wordt aangewezen. In dat geval heeft deze vertegenwoordigingsbevoegdheid op heel de lijn. Ofwel zwijgen de statuten hierover. Dan kan een beperkte bevoegdheid volgens mij niet verleend worden, want dat zou dan een taakverdeling zijn.

Maar let op, de statuten zwijgen nooit. U hebt het zopas gezegd : Met de nieuwe algemene bevoegdheid die aan de raad van beheer is toegekend in art. 54, eerste lid kan hij altijd een functionaris benoemen als orgaan van het dagelijks bestuur.

Deze voormiddag is daarop sterk de nadruk gelegd wanneer het overgangsrecht ter sprake kwam : de bestaande clausules moeten geïnterpreteerd worden met de draagwijdte die ze hebben onder de nieuwe wet, - omdat hij imperatief is, - zelfs wanneer die interpretatie niet conform zou zijn aan de wil van dezen die de statuten vroeger hebben geredigeerd.

Daar zijn wij het allen mee eens, maar dat belet niet dat men moeilijk

kan spreken over de opdracht van hun taak van dagelijks bestuur wanneer die niet door de statuten zelf zou voorzien zijn, wanneer in werkelijkheid de statuten altijd een clause hierover bevatten.

Niet altijd.

Toch wel, vermits ze nu altijd besloten is in de nu verbrede volmacht die, als ik zo zeggen mag, aan de raad van beheer is verleend.

Aan niet-beheerders. Misschien ben ik wat onvoorzichtig met dit antwoord, maar uw tussenkomst stelt een vraag. Zij is een been waarop een tijdlang nog zal geknaagd worden. De vraag luidt : moet uit de regel dat «elke verdeling van taken niet tegen derden kan ingeroepen worden», afgeleid worden dat bij stilzwijgen van de statuten, de opdracht van het dagelijks bestuur onmogelijk kan worden toevertrouwd aan een lid van de raad van beheer ?

Ik meen in ieder geval de stelling te moeten handhaven dat indien één beheerder krachtens een statutaire clause benoemd is tot afgevaardigde-beheerder, zijn vertegenwoordigingsbevoegdheid dan niet kan beperkt zijn tot het dagelijks bestuur. Hij heeft dan krachtens de nieuwe wet de vertegenwoordigingsbevoegdheid over heel de lijn.

De voornaamste wetswijzigingen betreffende de P.V.B.A.

31. *Wat is het vermogensrechtelijk gevolg van de storting op een rekening geopend bij een bank of kredietinstelling opgesomd in het K.B. nr. 55 van 10 november 1967 ; dus het gevolg vóór de oprichting van de vennootschap. Kunnen schuldeisers van een deposant beslag leggen onder derden, onder de bank of kredietinstelling ?*

Deze vraag kwam ter sprake in de Commissie voor de Justitie van de Kamer bij de bespreking van het amendement van de regering dat art. 29 bis, tweede lid is geworden. Daarbij rees ook de vraag of de notaris kan aansprakelijk gesteld worden indien hij nalaat te verifiëren of het tegoed op de bijzondere rekening nog bestaat op het moment waarop de akte verleden wordt. Ik dacht dat deze vragen in hoofdzaak een theoretisch karakter vertonen en heb ze daarom niet behandeld in mijn commentaar over de nieuwe wet.

De kwestie van een mogelijke aansprakelijkheid van de notaris krijgt haar oplossing vanzelf met het antwoord op de vraag welke de rechtsgevolgen zijn van een beslag onder de bank op de gelden die door een debiteur gedeponneerd of overgeschreven zijn op de door art. 29 bis, tweede lid bedoelde bijzondere rekening.

Het rechtskarakter van deze bijzondere rekening is dat zij een door de wet geregelde bestemming heeft. Behoren de gelden voorlopig nog tot het vermogen van de deposant(en) dan staat men hier zeker voor een afgescheiden vermogen dat krachtens de nieuwe wet door een onbeschikbaarheid getroffen is. De deposant kan de gedeponneerde gelden eerst terug opnemen na het verstrijken van de bij de wet bepaalde

termijn van drie maanden en op voorwaarde dat de vennootschap niet opgericht is.

Welnu zoals bekend zijn er twee duidelijk te onderscheiden fasen in het beslag onder derden. In de eerste of bewarende fase doet de schuldeiser verzet bij de derde beslagene zodat hij de gelden in weerwil van het beslag niet uit handen kan geven. De tweede fase loopt gelijk met een zijdelingse rechtsvordering, waarin de beslaglegger in de schoenen stapt van zijn debiteur ten laste van wie hij beslag onder derden heeft gelegd. Hij kan daarbij niet meer rechten uitoefenen dan de beslagene zou hebben jegens de derde beslagene. Wat zegt art. 29 bis, tweede lid? Het is een wettelijke bepaling die de derde ook moet ondergaan - dat over die gelden maar kan beschikt worden ofwel door de vennootschap nadat ze opgericht is en nadat de notaris daarvan kennis heeft gegeven aan de deposito-instelling, en dan alleen door de bevoegde organen, ofwel wanneer na verloop van drie maanden de bank geen bericht heeft gekregen dat de vennootschap is opgericht, door de deposanten die er om verzoeken. Zou er dus een beslag onder derden zijn, dan zou dat beslag zeker bewarend effect hebben op voorwaarde dat de vennootschap niet tot stand komt binnen drie maanden. Indien integendeel de vennootschap wel opgericht wordt binnen die termijn, dan kan de bank de gelden alleen bevrijdend overhandigen aan de bevoegde organen van de blijkens het attest van de notaris binnen die termijn tot stand gekomen vennootschap.

32. Er is aanleiding tot nietigheid van de vennootschap wanneer minder dan twee vennoten aan de oprichting deelnemen (art. 13 ter en art. 119). Wat gebeurt er wanneer de aandelen in handen van één vennoot komen tijdens het bestaan van de vennootschap?

Er kan dan zeker geen spraak zijn van nietigheid, in de hypothese dat de rechtspersoon geldig ontstaan is. De vereniging van alle aandelen in één hand brengt de ontbinding van rechtswege teweeg, ontbinding die zoals u weet de rechtspersoonlijkheid niet doet verdwijnen. De vennootschap blijft immers krachtens art. 178 als rechtspersoon bestaan voor haar vereffening. In het huidige recht wordt de vennootschap van rechtswege ontbonden door het feit dat alle aandelen in één hand verenigd zijn, en niet door het feit dat er maar één volwaardig vennoot overblijft. Zodanige situatie is in de P.V.B.A. zeer goed mogelijk. Onderstel een P.V.B.A. met twee vennoten, waarvan de statuten een clause bevatten die afwijkt van art. 126 en waarbij een erfgenaam niet kan intreden zonder instemming van de overlevende vennoot. In dit geval is er slechts één vennoot, maar zijn alle aandelen niet in één hand verenigd. De vennootschap is dus niet ontbonden. De erfgenaam heeft wel vermogensrechten, maar geen lidmaatschapsrechten, in afwachting van de procedure die door art. 127 e.v. is voorzien. Alles zal afhangen van wat gebeurt met de aandelen die de erfgenaam niet kan overnemen wat de lidmaatschapsrechten betreft.

De ontbinding door vereniging van alle aandelen zal mogelijk blijven nadat de tweede Richtlijn, die wij hopen binnenkort te mogen verwachten, zal vastgesteld zijn. De nationale wetgevers mogen bepalen dat een ontbinding plaats vindt, maar niet meer van rechtswege ; er zal alleen aanleiding zijn tot een gerechtelijke ontbinding. Maar de rechter zal een termijn (minimum 6 maanden) moeten toestaan aan de vennootschap om haar toestand met de wettelijke voorschriften in overeenstemming te brengen. Weliswaar is de tweede Richtlijn alleen toepasselijk op de N.V., maar het moet verwacht worden dat de Belgische wetgever de voorschriften, waarvan de toepassing op de P.V.B.A. evenzeer wenselijk is, ook voor deze vennootschapsvorm zal bepalen - zoals bij de aanpassing aan de eerste Richtlijn heel het regime van de nietigverklaarde vennootschap en van de openbaarmaking is uitgebreid tot al de vennootschapsvormen met rechtspersoonlijkheid.

Ik meen daaruit te mogen concluderen dat de vennoot, gesteld dat hij alle aandelen in één hand heeft, niet zelf tot de ontbinding zal mogen overgaan, maar de ontbinding zal moeten doen vaststellen door de rechtbank.

Dat dacht ik niet. In het huidige recht treedt ontbinding van rechtswege in. Nemen wij het schoolvoorbeeld voor de hypothese van vereniging van alle aandelen in één hand : de schoonvader heeft een vennootschap opgericht met zijn schoonzoon die met de (enige) dochter in gemeenschap gehuwd is. De schoonvader sterft. De aandelen worden geërfd door de dochter-echtgenote van de schoonzoon. Ze vallen in gemeenschap, zodat de vennootschap eenhoofdig is geworden. Volgens het huidige recht is op dat ogenblik deze P.V.B.A. van rechtswege en onherroepelijk ontbonden. Er is geen tussenkomst van de rechter vereist.

In het komend recht kan de vennootschap geregulariseerd worden door het intreden van een of meer nieuwe vennoten. Een verplichting tot regularisatie bestaat niet. De enige vennoot zal de ontbinding zonder meer vaststellen.

Volgens het nieuw art. 12 moet dit feit door de eventueel te benoemen vereffenaar openbaar gemaakt worden door neerlegging in het vennootschapsdossier van een verklaring.

33. Gesteld dat volgens de statuten van een bestaande, dus onder de vroegere wet opgerichte P.V.B.A., iedere zaakvoerder individueel bevoegd is. Voor alle verrichtingen nochtans die de som van 100.000 F te boven gaan, of voor bv. alle wisselverbintenissen ,of voor het vervreemden van onroerende goederen zullen twee zaakvoerders moeten tekenen. Wat denkt u van deze clause na de aanpassingswet ?

Die clause is wat het eerste geval betreft een kwantitatieve, wat de andere gevallen betreft een kwalitatieve beperking van die individuele vertegenwoordigingsbevoegdheid. Zij kan dus niet aan derden tegenworpen worden. Iedere zaakvoerder heeft krachtens de wet vertegenwoordigingsmacht op heel de lijn.

Kan men uit die clause besluiten dat de oprichters in de statuten een zekere collectiviteit gewild hebben en dat die collectiviteit nu nog mogelijk blijft, en dat de statutaire clause in die zin zou moeten geïnterpreteerd worden ?

Neen ! de de wettelijke regel op dit stuk is de individuele bevoegdheid. Art. 9 van de Richtlijn schrijft dat de nationale wetgevers mogen toestaan dat krachtens een statutaire clause, in afwijking van die wettelijke regel, de vennootschap tegenover derden zal vertegenwoordigd worden door één of meer gezamenlijk handelende zaakvoerders. Men moet art. 130 lezen op de achtergrond van de Richtlijn. Welke is dan de draagwijdte van de betrokken clause rekening houdend met hetgeen de Belgische wetgever was toegestaan en dus bij een interpretatie getrouw aan de Richtlijn ? De wettelijke regel is de individuele bevoegdheid. Voert men zoals hier een kwantitatieve of kwalitatieve beperking in, dan is dat een beperking die volgens art. 130 niet aan derden kan tegengeworpen worden. Men kan niet voorhouden dat de zaakvoerders bij afwijking van de algemene regel collegiale bevoegdheid toegekend werd, want in de statuten staat voorop dat iedere zaakvoerder bevoegd is. Die individuele bevoegdheid wordt beperkt vanaf een bepaald bedrag of door bepaalde soorten rechtshandelingen. Hier staan wij dus voor een bevoegdheidsbeperking die van de algemene wettelijke regel van individuele bevoegdheid afwijkt, zonder dat de algemene bevoegdheid, dus op de hele lijn, aan de zaakvoerders gezamenlijk is toegekend. Die beperking kan dus niet aan derden tegengeworpen worden.

34. Ik ben enigszins onthutst wanneer u zegt, o.m. in uw bespreking van het schoolvoorbeeld van de P.V.B.A. tussen schoonvader en schoonzoon, dat indien de aandelen enerzijds toebehoren aan de man, anderzijds aan de dame, de vennootschap eenhoofdig wordt. In uw voorbeeld dus komt de (schoon)-vader te overlijden, de dame in kwestie is de enige erfgename, zij heeft de hoedanigheid van vennoot, en toch zou de vennootschap na dit overlijden van de vader eenhoofdig geworden zijn. Ik heb de laatste jaren herhaaldelijk ondervonden dat men in de praktijk met dergelijke moeilijkheden worstelt. De hypothese is dus gekend, een vennootschap tussen vader en schoonzoon. Er moet voorzien worden dat op zeker ogenblik de aandelen van de vader door de enige dochter zullen geërfd worden, die in gemeenschap gehuwd is.

Om te beletten dat de vennootschap bij het overlijden van de vader van rechtswege zal ontbonden worden, kan er bedongen worden dat bij afwijking van artikel 126 de erfgenamen niet van rechtswege een overleden vennoot opvolgen, maar slechts in de vennootschap zullen kunnen treden nadat ze de instemming hebben verkregen van de overlevende vennoot. In die tussentijd kan de situatie geregulariseerd worden.

35. Ergens is er toch een discordantie. In de bespreking van de nietigheden van de P.V.B.A. werd gezegd dat men kan overwegen een P.V.B.A.

op te richten tussen twee echtgenoten, en dat dit niet de nietigheid van de vennootschap voor gevolg heeft, maar wel de solidaire aansprakelijkheid van die twee echtgenoten - vennoten totdat een derde vennoot zal zijn togetreden, door wiens toetreding de vennootschap geregulariseerd wordt. Nu zegt u dat er ingevolge de erfenis twee echtgenoten vennoot zijn (twee hoofden dus), en dan trekt u de conclusie dat er omwille van hun huwelijkscontract een eenhoofdige vennootschap is. Ik kan de redenering niet volgen.

Ik zal trachten duidelijk te zijn. Men moet een onderscheid maken naar gelang de echtgenoten voor één of twee vennoten tellen. Wanneer ze in gemeenschap van goederen gehuwd zijn, vallen hun aandelen overeenkomstig artikel 1401 B.W. in gemeenschap.

alleen patrimonial!

Toch niet! Nu zie ik waar het misverstand schuilt. Er moet slechts dan een onderscheid gemaakt worden tussen de vermogensrechten en de lidmaatschapsrechten wanneer met inbreuk op art. 126 Venn.W., een vreemde in de vennootschap zou binnentreden zonder de vereiste toestemming. Er dient goed opgelet te worden, de arresten van het Hof van Cassatie die dat onderscheid gemaakt hebben zijn geveld in fiscale zaken. Het is altijd enigszins gevaarlijk de regelen die in fiscale zaken geformuleerd worden zonder nieuw onderzoek toe te passen op zuiver civielrechtelijke problemen.

In onze hypothese is er vooreerst geen aanleiding tot het genoemde onderscheid. Wanneer de statuten geen clause bevatten die afwijkt van art. 126, kan de echtgenote zonder instemming van de andere vennoten vennoot worden door aandelen te verkrijgen. Er bestaat in dit geval geen antinomie tussen vennootschapsrecht en huwelijksvermogensrecht, en dus ook geen reden om te splitsen in vermogensrechten en lidmaatschapsrechten. De aandelen vallen als roerende goederen zonder meer in gemeenschap wanneer de echtgenoten in gemeenschap gehuwd zijn, en de rechten aan alle aandelen van de gemeenschap verbonden worden door de man uitgeoefend, vandaar de eenhoofdigheid.

De oplossing van de scheiding tussen vermogensrechten en lidmaatschapsrechten is daarentegen wel nodig om de antinomie op te lossen die zou bestaan tussen aan de ene kant het huwelijksvermogensrecht volgens welk alle goederen in gemeenschap vallen, en aan de andere kant het vennootschapsrecht volgens welk geldig kan bedongen worden dat geen vreemde in de vennootschap kan binnendringen (wanneer bv. een statutaire clause zou bepalen dat ook echtgenoten en erfgenamen slechts mits toestemming van de andere vennoten lid kunnen worden van de vennootschap).

Dit onderscheid waarmee men de antinomie ondervangt is helemaal niet zo spitsvondig. Wij kennen nog andere gevallen van splitsing tussen vermogensrecht en lidmaatschapsrecht: bv. wordt het stemrecht van de aandeelhouder die de eisbare storting op zijn aandelen niet heeft gedaan geschorst krachtens art. 74, laatste lid. Hij behoudt de eigendom

van zijn aandelen, maar zijn lidmaatschapsrechten kan hij niet uitoefenen. Een ander voorbeeld geeft art. 43, laatste lid voor de onverdeeldheid van aandelen : ten aanzien van de vennootschap worden de lidmaatschapsrechten geschorst zolang de onverdeelde eigenaars niet een gemeenschappelijke lasthebber - de wet zegt één enkel persoon - hebben aangeduid om als aandeelhouder tegenover de vennootschap op te treden.

Het onderscheid tussen lidmaatschapsrechten en vermogensrechten is dus helemaal zo buitennissig niet. Men mag het echter niet willen uitbreiden tot gevallen waar het niet te pas komt. Wat de deelneming van echtgenoten aan een P.V.B.A. betreft, dient het slechts toegepast te worden in de gevallen waarin van art. 126 afgeweken wordt. Ik geef een voorbeeld : de heer X heeft met de dame Y een vennootschap opgericht, met in de statuten een clause die afwijkt van art. 126. Mevrouw Y treedt in het huwelijk. De heer X wil niet dat haar man in de vennootschap intreedt in de hoedanigheid van beheerder van de gemeenschap, waarvan dus de aandelen van mevrouw Y deel uitmaken. Daarom de splitsing tussen vermogensrechten en lidmaatschapsrechten : de vermogenswaarde van de aandelen valt in de gemeenschap, terwijl de gemeenschapsrechten verder door mevrouw Y zullen uitgeoefend worden.

Wanneer in de statuten geen afwijking zou bedongen zijn, dan zouden de aandelen ten volle in de gemeenschap vallen en zou de man krachtens zijn prerogatieven de rechten daarvan uitoefenen.

Zo ook wanneer ik een P.V.B.A. wil oprichten met een reeds in gemeenschap gehuwde vrouw kan ik dit niet anders dan onder eerbiediging van de rechtsgevolgen van het huwelijksvermogensstelsel dat haar rechtshandelingen beheerst. In algemene regel vallen de aandelen die deze vrouw bij de oprichting neemt in de huwelijksgemeenschap wanneer dit niet op geldige wijze overeenkomstig het huwelijksvermogensrecht wordt uitgesloten. Daaraan kan een statutair clause geen afbreuk doen. Het onderscheid tussen vermogensrechten en lidmaatschapsrechten komt weer eens niet te pas.

in theorie !

Ik meen dat het de praktijk is.

Hoe U daar ook kunt over denken, ik vrees dat wij op het uurwerk moeten letten.

Tot mijn grote spijt komt hiermee een eind aan deze samenspraak waarin recht en praktijk, studie en ervaring voortdurend met elkaar in voeling mochten blijven. Mijn medewerkers en ikzelf moeten U dus van harte bedanken omdat u zo talrijk zijt opgekomen voor deze studiedag, en in de eerste plaats omdat u daaraan zo actief hebt deelgenomen.

Een woord van dank ook voor de studenten die er voor zorgen dat in het blad JURA FALCONIS een verslag zal opgenomen worden van ons overleg waarvan ik hoop dat het voor ons allen vruchtbaar zal blijken. Ik wens u tot slot een veilige thuiskomst.